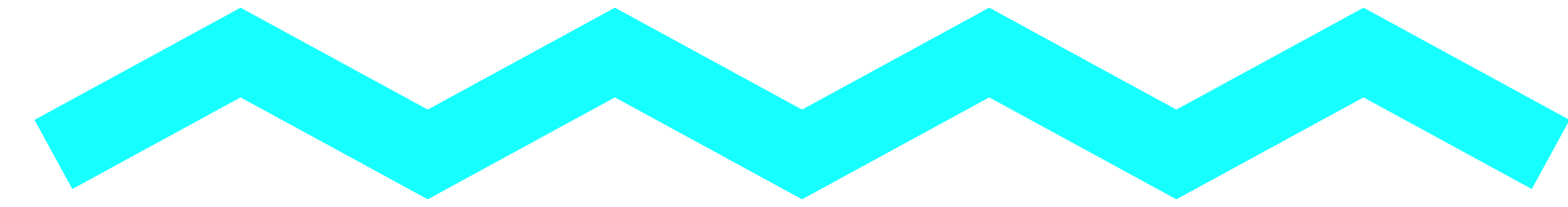

Creative Film Skills

Fånga livet – om filmens och arkitekturens förmåga att skildra livsmiljöer

Skapandet av film och arkitektur är utpräglade kollektiva aktiviteter. Båda skaparformerna kräver samarbete mellan många olika kompetenser och båda producerar berättelser om livet. I detta samtal medverkar två dokumentärfilmare och två arkitekter, för att undersöka sambandet mellan dokumentärfilm och stadsplanering. Hur närmar vi oss livsberättelsen, vardagen, närheten? Hur erövrar förtroende och hur tränas den narrativa blicken? Vad får synas, vad klipps bort? Det här samtalet handlar om filmens och arkitekturens förmåga att lyfta fram berättelser om rum, om tillgång till rum och rätten till drömmar om rummet, om ytfördelningens politik och möjlighet till förändring.

Hur kan dokumentärfilmars kompetenser utnyttjas inom stadsutveckling?

- Dokumentera platser, både innan, under och efter förändring
- Vägleda grupper som genom film får dokumentera sin plats och tillvaro
- Stärka demokratiska processer genom att låta fler berättelser höras
- Skapa platser för filmvisning och andra aktiviteter
- Pröva nya metoder att förena kompetenser från många olika kreativa kunskapsområden

Ragnhild Ekner

Dokumentärfilmsregissör. Gjorde filmen *Trafikljusen blir blå i morgon* (2017), och arbetar just nu med filmen *Ultras* som skildrar fotbollssupporterkulturen.

Olivia Kastebring

Dokumentärfilmsregissör. En av tre i samarbetet kring filmen *Silvana – väck mig när ni vaknat* (2017), och kortfilmen *JUCK* (2018) om ett danskollektiv med samma namn.

Rebecca Rubin

Arkitekt på White arkitekter. Initiativtagare till forskningsprojektet *Flickrum i det offentliga*, och andra normkreativa projekt som lyfter utmaningen att skapa offentliga rum för marginaliserade grupper.

Malin Zimm (samtalsledare)

Omvärldsanalytiker på White arkitekter, doktor i arkitektur och skribent. Har praktisk erfarenhet av produktionsdesign och scenografi från två svenska långfilmer.

Bild ur projektet *Flickrum*.
Foto: UngaTur

Malin

– En tanke som slog mig som är gemensamt för era filmer är en slags löfte om att förändring är möjlig, att dokumentärfilmen är ett verktyg för förändring av samhället. Hur stämmer det?

Ragnhild

– Om du menar min första film *Trafikljusen blir blå imorgon*, som är en översatt texttrad från en Jimi Hendrix-låt – den skildrar livet utanför samhället, genom min vän Jussi, en rå film som inte bygger på ett

rakt narrativ. För mig är titeln en exakt avspegling av vad filmen handlar om: vad vi önskade med vårt liv vid sidan av, att skapa en egen värld.

Malin

– Rebecca, som arkitekt och stadsplanerare är en ju faktiskt med och formar miljöer och påverkar människors tillvaro, hur tänker du kring ”löftet om förändring”?

Rebecca

– Jag tänker att det är viktigt att vi som arkitekter jobbar systematiskt på att svara på många olikas behov och att det är viktigt med uppföljning och utvärdering för att hela tiden låta staden utvecklas och förbättras. Samtidigt tänker jag att det är viktigt att vi jobbar med att vara tydliga med vad som krävs för att få till förändring. I vårt jobb ingår det att göra avvägningar och prioriteringar för att svara på mångas behov. Det gäller att lyssna både på båtklubben och odlingsgruppen, så att säga. Staden är ju en väldigt komplex organism. När staden planeras går det inte att stödja sig på enbart statistik. I planeringen möter vi både föreställningar och förutsättningar som ”följer med” samhället

”Dokumentärfilmen är ett verktyg för förändring av samhället.”

och dess historia, det gäller att förhålla sig kritiskt till allt detta, att vara beredd att systematiskt ompröva för att kunna utveckla.

Malin

– Har du exempel på resultat av detta ”omprövande” förhållningssätt i stadsplanering?

Rebecca

– Tänk till exempel på en gata: den har trottoar, parkering, körfält. En fjärdedel är avsedd för cyklister och gående, resten är till för bilar. Vilka har bilar i Sverige? För det första är det den välbeställda delen av befolkningen, och så är det en majoritet män. Visst, körfälten förser oss också med utrymme för kollektivtrafik och transporter men den resursfördelningen är ändå oproportionerlig, och idag jobbar man för att justera detta. Det som vi bygger för tonåringar används till 80 procent av killar: skateparker, basket. Och så är det på flera på

flera områden, vi behöver följa upp och granska flera delar av staden för att bygga en stad för alla.

Olivia

– Tidigare jobbade jag inom LSS som ledsagare för en 13-årig tjej, och att hitta rum som var konsumtionsfria, där hon kunde göra det hon ville – allt från kolla YouTube till vara ute i naturen – det var jättesvårt. Jag hade inte varit i kontakt med ungdomar sen jag själv var ungdom och hade inte fattat. Varje vecka skulle man hitta på aktivitet som inte innebar stor kostnad och få hennes behov tillfredsställda, det var jättesvårt.

”Dokumentationen tillhör publiken likaväl som de som har medverkat eller gjort den.”

Rebecca

– Liknande information kommer ofta fram när vi gör sociala konsekvensanalyser. Ungdomarna hänger i gallerior, mycket McDonalds, bara de typer av miljöer där man får sitta länge, många med låga konsumtionskrav. Det är en jätteutmaning.

Ragnhild

– Var får ni era uppdrag från?

Rebecca

– Det är olika. Men om vi jobbar med sociala konsekvensanalyser så kommer det oftast från en kommun, men allt oftare visar byggaktörer intresse. Idag vill kommunerna jobba med dialog. Målet är att skapa social hållbarhet, utmaningen för oss är att hantera osäkerheter i den långa och komplexa processen, och alla prioriteringar och avvägningar som kommer göras längs vägen.

Ragnhild

– Det känns som vårt ekonomiska system skapar icke-ekologisk hållbarhet. Men känns det som att ni som arkitekter måste anpassa er efter att vi lever i en kapitalistisk värld? Finns det inte utrymme att drömma?

Rebecca

– Ja, förutsättningen för samhället är att vi har en fungerande livsmiljö. Vi utgår från en modell där grunden är ekologisk hållbarhet, sedan kommer ekonomisk hållbarhet som medel för att uppnå målet, den sociala hållbarheten. Fast vi är ju konsulter och beroende av projekt. Vår möjlighet att ”drömma”, eller skapa fritt om man så vill, är vår forskningsfond, kontoret avsätter en del av vinsten till forskning. Den är superviktig. Det ger oss utrymme att äga frågeställningsprivilegiet, och slippa vara helt beroende av vad beställare är

villiga att lägga pengar på. Det kan ju svänga snabbt, exempelvis om det politiska läget ändras.

Ragnhild

– Men finns det också en maktlöshet att vara i en konsultroll, att lämna över materialet efter en dialog, men inte veta hur den kommer användas? Hur funkar medborgardialogen?

Rebecca

– Absolut, många gånger är det svårt att ta med sig kunskapen mellan olika skeden. Även om det är systematiserat på massa olika sätt. Det görs till exempel mycket intervjuer där man fångar in medborgarnas synpunkter, vi har socialantropologer och hållbarhetsexperter som gör det, som arkitekt deltar jag inte alltid direkt i den processen. Det jag har jobbat med är exempelvis med en utvald grupp vars perspektiv saknas, men behövs. Då behöver man uppsökande åtgärder för att nå de grupperna. I Sättra jobbade vi med unga tjejer tillsammans med en filmpedagog. Då börjar vi med en utbildningsdel om stadsplanering, sedan fick de intervjua varandra vilket gjorde att andra saker kommer fram än om

Bild ur projektet *Flickrum*.
Foto: Angelica Åkerman

jag hade ställt frågorna. Sedan fortsatte processen med att vi filmade och klippte filmen, för att kunna reflektera över det vi lärt oss. Vi försöker jobba ihop länge, skapa tillsammans och bygga förtroende och ge fokusgruppen verktyg att förstå sina behov. Risken är annars att barn typ önskar en sandlåda men en rund istället för en fyrkantig, eller att unga önskar att köpcentrumet var öppet längre för att de är så vana att hänga där. Det behövs tid och kunskap för att komma förbi de ytliga behoven, förstå hur det skulle kunna

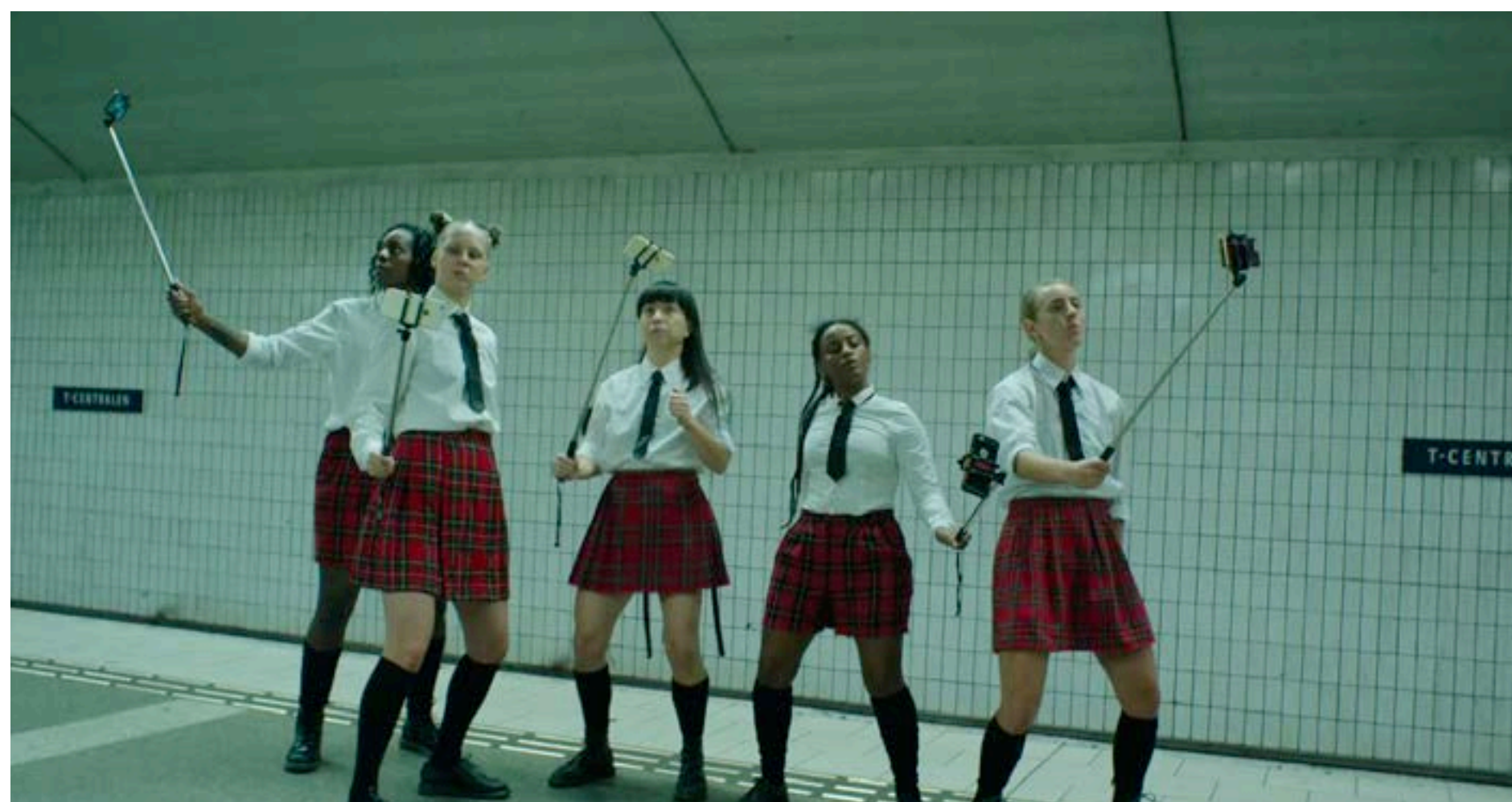

Bild ur filmen *JUCK*.
Foto: Linus Enlund

vara annorlunda och verkligen svara på behoven. Bland annat visade tjejerna filmen på Sättradagen, och där stod en liten flicka och tittade, när tjejerna identifierade sina behov. Bara det är en förskjutning, en behovsanalys av unga tjejer, med unga tjejer, förebilder för flickan: ”en film om oss, av oss”.

Malin

– Det är en viktig insikt, att dokumentationen tillhör publiken likaväl som de som har medverkat eller gjort den.

Rebecca

– Förhoppningen är att tjejerna är med i nästa steg, i de bästa projekten säkras det upp redan tidigt. Som stadsutvecklare dyker man upp ett tag och så försvinner man. Det funkar bäst när vi lyckas knyta an till en befintlig lokal grupp, då är förutsättningarna till kontinuitet är bättre. Det är mest utmanande att hitta relevanta lösningar i tidiga skeden, när inget ännu är säkert, och fastighetsägaren som betalar ännu inte vet om den kommer få bygga. Det är annorlunda i projekt med säkrad finansiering hela vägen igenom.

Malin

– Varför jobbade ni med en film-pedagog?

Rebecca

– Erfarenheten är att det är bra att jobba med ett reflekterande skapande. Filmen var också ett sätt att hantera osäkerheten genom processen. Med denna form hade tjejerna i alla fall en film, det är ett format som var mer tillgängligt och kommunikativt, inte minst för den här gruppen och deras kompisar. Det är få som är emot att vi jobbar med unga tjejer, alla förstår

att gruppen ”unga under 18”, de nås inte av information kring samråd eller andra forum där stadsplaner presenteras. Dessutom lever de ofta i många miljöer som reproducerar normer och är ojämlika. Utöver det, finns stora skillnader på inflytande i socioekonomiskt starka och svaga områden. I områden med högutbildade och akademiker är det fullt hus på samråden, och planer som inte gillas överklagas och förkastas inte sällan, medan de som jag jobbat med i socioekonomiskt svagare områden ställs inför ett bygge, men uppfattade inte förändringen då planen antogs flera år tidigare och missade därför sin chans att påverka.

Malin

– Vad finns det för behov och vad är vinsterna av att bjuda in kreativa näringar och specifikt filmskapare i stadsutvecklingsprocessen?

Rebecca

– Det finns stora fördelar för alla att kreativa näringar finns med i processen. Det blev tydligt att när vi arbetade med UngaTur-teatern med uppsättningen Du vet havsdjupen, där skådespelare skildrade flickornas upplevelse av det offentliga rummet, pjäsens sätt

att beröra gjorde det omöjligt att slå ifrån sig statistik som visade på ojämn fördelning av det offentliga rummet. Och då hade vi stått och viftat med statistiken i flera år. Så det är tydligt att vi behöver kultur för att synliggöra saker. Det har för oss varit helt avgörande, möjligheten att genom kreativa uttryck problematisera vilka behov som finns.

Malin

– Detta med tillgång till rum och tillgång till drömmar om rum, kan ses som en gemensam frågeställning för yrken inom arkitektur och film. Hur skildras olika grupper och platser? Vilka värden? Hur lär man sig mer om människor? Olivia, jag tänker på gruppen Juck som genererar ett rum, som kan vara ett kraftfält, hur började det?

Olivia

– För mig börjar det alltid egentligen utifrån min egen känsla, oavsett film. Min fascination av att se en person uttrycka sig. Med *JUCK* var det ett möte som först förbryllade mig, jag visste inte var det skulle placeras inom mig. Deras sätt att inta platser och offentliga rum och att skapa en ”tyst dialog” med människorna som

vistades där, det fascinerade mig. I vår film har vi röster och voiceover baserade på timtals av intervjuer som kokats ner till en kortfilm. Man märker i filmen, liksom på scen, att mosaiken av dansmedlemmarnas olika infallsvinklar gör dem stora. Alla har sina

och hittar kärnan. Det kan vara tungt och jobbigt att känna sig lost och söka svar, man pratar med en miljon personer. Det blir som en spirello... När jag tänker efter är det så att jag gillar processen mer än resultatet.

”I mitt yrke ingår det att hitta det livgivande i olika miljöer och ta tillvara på det.”

olika erfarenheter, och berör därför olika men framförallt fler “rum”. Detta är speciellt med *JUCK*, men att lägga det pusslet och bli färdig, eller göra denna grupp rättvisa, det kan man aldrig göra på 17 minuter. Men det är det jag tycker om med dokumentärfilm, att en under arbetets gång tvingas beträda ett dubbelt eller till och med fyrdubbelt så stort område än vad som får plats i den färdiga filmen. Men förhoppningen är ju att det ska synas eller kännas där under ytan, när en ser filmen. Jag älskar verkligen processen i dokumentärfilm där man jobbar utifrån och in

Malin

– Ragnhild, du började i minnenas värld och vänder nu kameran utåt på ett annat sätt. Vad är det du har hittat i ultraskulturen som är ditt nya projekt?

Ragnhild

– I grunden är det samma som i *Trafikljusen*; där var det i graffiti-kulturen som jag hittade ett starkt sammanhang och gruppkänsla. *Trafikljusen* är byggd av gamla foton och bilder jag skrapat ihop, gamla anteckningar och mina egna speaker-texter. I nya ultrasfilmen är jag mer en betraktare. Jag kommer inte ha

en lika stark egen röst, utan kommer låta andra berätta och bara synas om jag blir intervjuad av dem. Båda filmerna är mosaiker, porträtt av en subkultur, i *Trafikljusen* letade jag efter svar eller formuleringar inifrån mig själv. Graffiti handlar mer om processen än verket. Som levnads-sätt liknar det ultras-kulturen, man arbetar med det förgängliga. I båda kulturerna lägger man ner mycket tid på något som försvinner väldigt fort. Det läggs ner tid som motsvarar miljontals kronor för att visa något i tre minuter. Det är så viktigt för mänskligheten att det görs sådana ”onödiga”, förgängliga grejer, det är vackert på nåt sätt att allt inte måste vara nyttigt eller logiskt. Grundidén i subkulturer är att utövarna gör dom själv, och det att man bara ”tar”, kanske utan att bry sig om andras åsikter och behov. Subkulturen är på det sättet hänsynslös. Det är också svårt. Men min grundfascination handlar om en stark grupp och gemenskap. Om det sättet att leva. Att man tar tag i saker och gör något. Skapar något, även om det är tillfälligt och även om det bara är en känsla. Det är som mandalas av sand. Det är där värdet

Bild ur projektet *Ultras*.
Foto: Fabian Sigurd

av livet finns, I det vilda och ologiska och förgängliga.

Malin

– Känner ni igen er?

Ragnhild

– Det är svårt, för subkulturer är ju motkulturer. Så bygger man bort dem, kanske de blir starkare?

Rebecca

– Jag tänker på staden med en enorm fascination för de komplexa förhållanden som ryms där. I mitt yrke ingår att

hitta det livgivande i olika miljöer och ta tillvara på det, att förklara det som händer i levande miljöerna och ge det utrymme. Det kan vara så enkelt som att inte exploatera allt för hårt, eller att hitta lämpligt läge för exploatering och lämna utrymme. Det är lätt att bygga bort kulturer som aldrig kommer tillbaka, vi försöker hitta dessa och göra deras värde tydligt. Det har under en tid funnits enorma pengar att tjäna på fastighetsutveckling, då större områden bebyggts, här kan det vara en hjälp att arbeta med aktörer som har ett långsiktigt engagemang på platsen, exempelvis hyresrättsvärdar, dom har i bästa fall ett genuint intresse i platsen.

Malin

– Finns det speciella möjligheter att just som dokumentärfilmare få tillgång till olika miljöer?

Ragnhild

– Ja absolut, det tycker jag är det bästa med det här yrket. Jag har inte rest mycket tidigare i livet och nu får jag resa jorden runt, och hamnar rakt in i samhället, och subkulturer gör att man får en helt annan förståelse än som turist, ett väldigt bra sätt att få

förståelse för både regimer och samhällen genom subkulturer. Just nu är det fotbollsarenor och ultraskulturen. Det tänkte jag på; i varmare länder är det offentliga rummet ett vardagsrum på ett sätt som är omöjligt här på grund av vårt klimat. Jag blir rädd när man pratar om att privatisera biblioteken. De är ett vattenhål, där man kan kissa, läsa en tidning. Ett av få utrymmen som finns där vi inte behöver vara kunder.

Malin

– Vad lär man sig just av den speciella situationen då man betraktar världen genom kameran? Att närma sig sanningen, närheten, vardagen, vad lär man sig av filmarens roll och miljöer?

Ragnhild

– Jag tycker det är jätteviktigt att man inte som dokumentärfilmare har som ambition att berätta sanningen. Jag är inte journalist. I och med att det är jag som håller i kameran blir det min subjektiva blick.

Olivia

– Det finns metoder och verktyg för att göra det mer transparent, visa att det är en subjektiv skildring. Nu kom-

mer det allt fler hybrider, där det är otydligt vad som är fiktion och vad som är dokumentär. Jag tycker det är spännande!

Ragnhild

– Egentligen behöver man inte dela upp dokumentärfilmare och fiktion-filmare, utan man gör film helt enkelt.

Olivia

– Som filmskapare, oavsett fiktion eller dokumentär, använder man sig av olika verktyg för att närma sig sin berättelse. Förhoppningsvis gör man ett gediget förarbete och research för att komma så nära en " trovärdig " berättelse som möjligt. Men med det sagt, tycker jag att filmen, framförallt dokumentärfilmen har ett viktigt ansvar att förmedla att den inte är en representant för "sanning", att den är högst subjektiv och aldrig kan bli annat än just subjektiv. Inom dokumentärfilmen tycker jag mig hittat olika verktyg för detta, antingen genom avslöjandet av min egen närvaro i stunder den kan glömmas bort. Eller via berättartekniska medel som kan få den trygga åskådaren att "ryckas ur fiktionen" så att en tvingas reflektera kring vinkeln av det en ser.

Bild ur filmen *Trafikljusen blir blå imorgon*. Foto: Folkets Bio.

Ragnhild

– Jag tycker det kan vara så, men jag tycker verkligen inte det är självklart. Om jag får generalisera så finns det många manliga dokumentärfilmsregissörer som kolonialiserar på andras berättelser. Det kan bli jättebra filmer, men när man ser hur det gick till, vad som hänt i processen, blir filmen smutsig.

Rebecca

– Det finns inom arkitekturen också. Det finns projekt som är intressanta ur ett konstnärligt perspektiv, och det

kan vara fantastiska rum, men svårt att förhålla sig till eller starkt exkluderande eller på annat sätt tydligt skapade ur ett maktperspektiv.

Malin

– Hur kan vi komma längre tillsammans genom att sammanföra kompetenser och erfarenheter från filmskapande och arkitektur? Hur närvarande gör vi våra respektive kompetenser i staden, i offentliga miljöer?

Olivia

– Jag tänker att fler rum för möten och gratis kultur är viktig. För vår film *Silvana – Väck mig när ni vaknat* var den primära målgruppen unga tjejer, och de tillhör inte den köpstarka målgruppen som alltid har råd med en biobiljett. Det är ett stort problem. Alla unga människor har inte råd att gå på bio. Offentliga, gärna gratisvisningar blir jätteviktigt och då krävs lokala engagemang som skapar visningsmöjligheter. Det är en grej som måste bättras. Filmen kan verkligen göra skillnad, unga tjejer kommer fram och säger tack, en pappa kommer fram och säger, nu förstår jag min dotter. Men vi behöver också nå de som annars inte kommer i kontakt med den här världen. Det satsas ju på film i skolan, men ibland kan man ju känna att det kanske också borde satsas mer på visningar för makthavare: som till exempel "film i riksdagen". Dialog helt enkelt. Just för att film kan fånga upp allt från den stora känslan till den lilla känslan, film berör. En av rötterna till agerande och handling är beröring. Med insyn i andras verklighet kan man fatta beslut på helt andra grunder.

Ragnhild

– Konst i det offentliga rummet är inte en linjär berättarform, som film som kräver ett annat fokus. Då behöver man skapa det där biorummet i ett bibliotek eller liknande. Det finns väldigt få ställen idag där film kan visas. Det är ju otroligt populärt med utomhusvisningar på sommaren, kanske kunde man använda ytan under stadens broar för filmvisning?

Olivia

– Jag håller med Ragnhild om att det behövs rum, vi behöver det bland alla snabba flöden. Det är ingen dålig idé att utnyttja broar som rum för film, men det är ju ingen som vågar bygga till exempel varma bänkar för att man är rädd att hemlösa bosätter sig där. Och det är ju helt skevt tänkande. Rummen vi skapar måste vara till för alla, Jag tänker att konst i det offentliga rummet skulle behöva luckras upp som begrepp, då skulle det vara lättare att tänka in filmkonsten. På platser där många väntar länge, som på pendeltågsstationer till exempel, där kunde film visas.

”Kulturen är en demokratibärare”

Rebecca

– Utifrån stadsbyggnadshorisonten är det sådan enorm boendesegregation i Stockholm vilket är ett stort problem, men kulturen, strukturer och platser kan förena människor, i mötet med den andre skapas empati.

Ragnhild

– Jag bor i Grimsta, det är långt ifrån gentrifierat, folk som bor där är beroende av att hyran är låg. Området är oattraktivt, en bit från tunnelbanan, ett helt dött område utanför Vällingby, utan eget centrum. Jag har funderat på vad man skulle kunna göra där för oss som bor i området, om det kunde gå att göra något med kulturutövare jag känner. Men då finns det ju risk för gentrifiering. Vi som bor där behöver den där billiga hyran och den hänger ihop med att det är en kulturöken.

Olivia

– Det som sker är ofta i form av punktinsatser, lokala satsningar.

Vad skulle kunna hända om det satsades på något allomfattande? En dröm kunde vara att alla gångtunnlar i hela staden ska ha en projektion av en lokal konstnär. Men här vill jag också nämna risken med att visa film i offentliga rum som tidigare kodats till reklamfilmen... vi har nämnt perrong och under broar. Idag börjar reklamfilmen bli mer filmisk och berättarlik fiktionen. Så detta kommer väcka ännu större fråga om ansvar från filmskaparen. Kan åskådare missta reklamen för konst och vice versa? Många är intresserade av att visa film, men problemet är pengar. Det finns en distributör, och andra vinstdrivande i den kedjan och till slut kreatören som ska kunna tjäna på sitt kulturarbete. Som regissör kan man ju ge tillstånd till gratisvisning, man vill ju som dokumentärfilmare självklart att ens film visas. Men det blir skevt att en kulturarbetare som jobbar väldigt lågavlönad ska bli den som ger i alla lager. Där borde det finnas någon form av distributionsnät där

film kunde tillhandahållas gratis av staten.

Ragnhild

– Kulturen är en demokratibärare. Kollektivet har sådan kraft, tänk när hela Ullevi hoppar så ger det utslag på vibrationsmätare i bostadsrätterna intill arenan. Inom subkulturer värderas rum på annat sätt, i graffitti-kulturen är det jätteviktigt med broar och tunnlar. Det är något poetiskt och vackert med det som sätts ur spel. Jag tänker det är något vi som mänsklighet behöver skakningarna och förskjutningarna, att allt inte bara är följsamt.

Malin

– Vi pratade om att filmen som form gör anspråk på en utsträckning i tid, den kräver uppmärksamhet och en plats där detta är möjligt. Vad är formen för kulturtillgång? Kan arkitekter och kulturskapare tillsammans uppfinna ett nytt rum som inte finns idag?

Rebecca

– Inom arkitektur och stadsbyggnad blir det väldigt långa tidsperspektiv, från idé till genomförande. Det kräver

långa tidshorisonter, men finns oftast inte så mycket utrymme, i alla fall inte i tidiga skeden. Man skulle vilja få till mer fördjupning och kontinuitet. Det är en lockande tanke att låta en dokumentärfilmare göra en del av researchen.

Malin

– Ja, var i processen finns det möjlighet att jobba tillsammans på nya sätt? Det är lätt hänt att när arkitekter smarta små filmer om arkitekturen, som en del av hur området säljs in till bostadsköpare: ”talking heads” med utsikt mot hamnen, cykla med scarf, dricka kaffe på uteservering. Så blir det ofta när arkitekter använder film som kommunikationsmedel, för att vara ärlig har vi en del kvar av mognadsprocessen när det gäller användande av film som kommunikationsform.

Rebecca

– Men samtidigt vet vi att den dokumentära, konstnärliga filmen ofta skapar värden och säljer in projektet. Jag tycker det vore spännande att testa rent konkret hur man skulle kunna jobba tillsammans.

Malin

– Hur skiljer sig egentligen arkitektens och filmarens sätt att göra research? Skulle ett sammanförande av filmkompetens och arkitektkompetens vara att man bjuder in till en annan form av dokumentära processer, som att göra en film som förstudie i ett stadsutvecklingsprojekt?

Ragnhild

– Jag tänker att om man som dokumentärfilmare skulle få ett sådant uppdrag att undersöka en plats, då skulle beställaren behöva casta en regissör som ni litar på till hundra procent och sen släppa över ansvaret helt.

Olivia

– Det finns likheter mellan processerna, som hur en sätter ihop ett team med olika kompetenser och täcker in olika kunskapsfält. Dialogen eller intervusituationen kräver lite olika tekniker, om samtal ska föras individuellt eller i grupp, och om det är en intervusituation eller om en bara bandar de samtal som uppstår, som förs utan frågor. Det tycker jag är viktigt: att inte ha en föreskriven idé om vad vi ska ha fram. Det handlar om att inte

”Man är sitt eget verktyg, sin skörhet. Men man måste också förstå sina gränser.”

vara smartare än de vi ska göra film om. En behöver vara öppen, nästan naiv.

Malin

– I dokumentärfilmen förhåller man sig dels till en publik och dels till den man skildrar, och dessutom till det egna perspektivet. I arkitekturen förhåller man sig till brukaren och beställaren och sin egen förmåga att tolka behoven. Vad är er speciella styrka?

Olivia

– För mig är det jätteviktigt att etablera ett förtroende för att kunna göra konst av någons konst. Berättelsen går genom mig som filter. Det handlar ju också om allt du inte filmar, att umgås med din huvudkaraktär och få tillgång till deras liv och deras konst. Jag är tydlig i min roll.

Rebecca

– Jag är en kompetens bland många, ett kollektiv av experter, vi har tillsammans en erfarenhetsbank och kunskap som vi använder på förhoppningsvis bästa sätt. Stadsplanering handlar hela tiden om olika behov skalor och skeden och att prioritera för att möjliggöra en helhet. Det gäller att vara bra på att ta in flera perspektiv och att lyssna, som en nyutkommen avhandling heter, *Lyssnandets praktik*, den syftar till dialogarbetet med medborgare, men det är giltigt i hela stadsbyggnadsprocessen.

Ragnhild

– Jag kan titta på min projektbeskrivning som jag skrev till *Trafikljusen* för 12 år sedan, och där beskrivs just den film som det blev till slut. Det är väl min styrka. Jag har genomfört filmen så som jag beskrev den när jag var 22 år.

Jag har inte kompromissat, jag har berättat det jag ville berätta. Men kan ju också vara en svaghet att vara kompromisslös. Jag är så synlig i filmen som handlar mycket om mig i relation till de som skildras. Jag har behövt gå in hudlöst i samtalen kring filmen när den var klar, och det har varit ganska tärande. Det finns ett så stort behov av att prata. Det kan vara mammor som förlorat barn som gått in i missbruk, psykisk ohälsa, självmord. Efter filmen blev jag en slags talesperson för människor som har svårt att passa in, och det blir så mycket, jag kan inte bära det. Men samtidigt när jag får förtroenden måste jag ju möta det i stunden och visa förtroendet respekt. Man är sitt eget verktyg, sin skörhet. Men man måste också förstå sina gränser. ¶

